

Låstrupbakken II

- en boplads fra yngre bronzealder og tidlig ældre jernalder

Martin Mikkelsen

Viborg Museum 2015

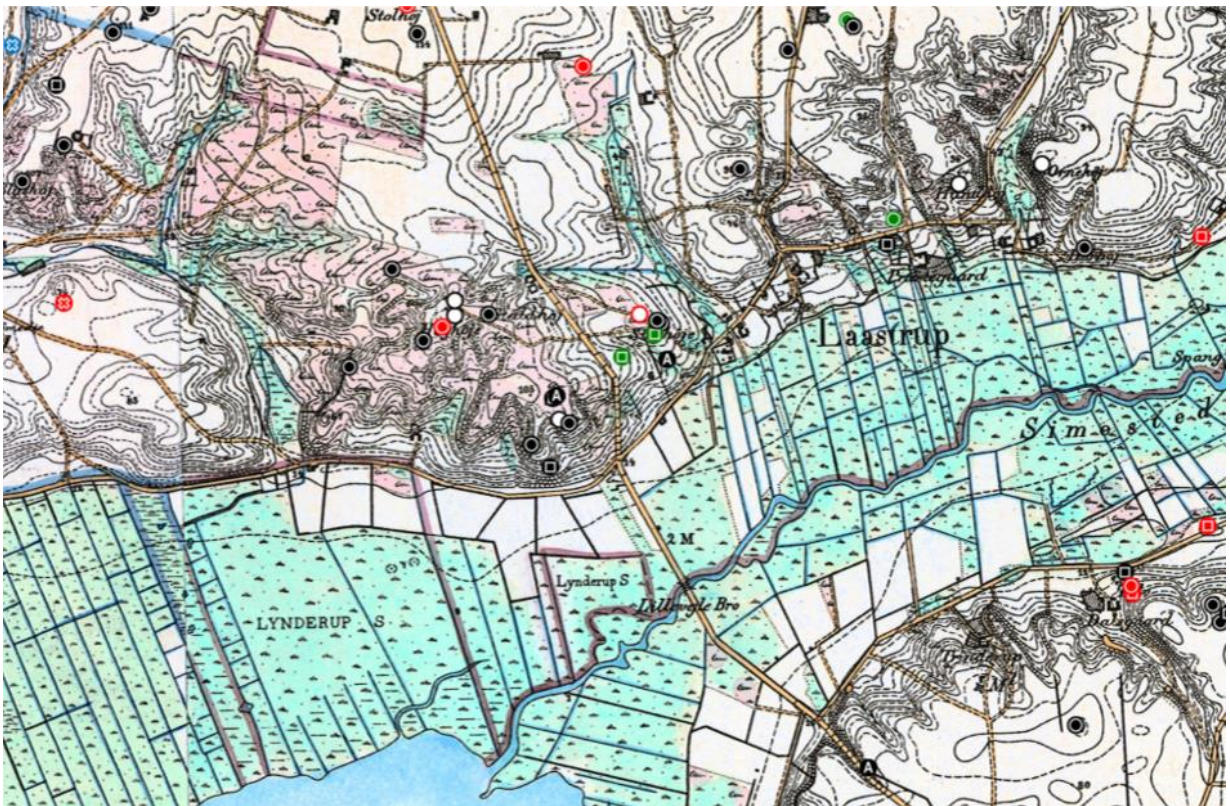
Bygherrerapport nr. 86

Bygherre: Viborg Kommune

ISBN 978-87-92778-45-1

Indledning

Låstrup er et oplagt sted for fund af fortidsminder. Landsbyen ligger nær ved Simested Å's udmunding i Limfjorden (figur 1). I den sene del af ældre stenalder og i betydelige dele af yngre stenalder har Limfjorden formodentlig gået længere ind i ådalen. Dengang må der have været gode muligheder for jagt, fiskeri og indsamling af bl.a. østers. Siden begyndelsen af bronzealderen har vandstandsniveauet formodentlig været omtrent som nu. Det indebærer, at der har været omfattende engarealer lige neden for højdedraget nord for Låstrup. En sådan placering har været attraktiv, både fordi betingelserne for landbrug har været velegnede, og fordi der har været gode muligheder for transport via Simested Å og ikke mindst via Limfjorden. Måske har der endog været et overgangssted ved udmundingen af Simested Å.

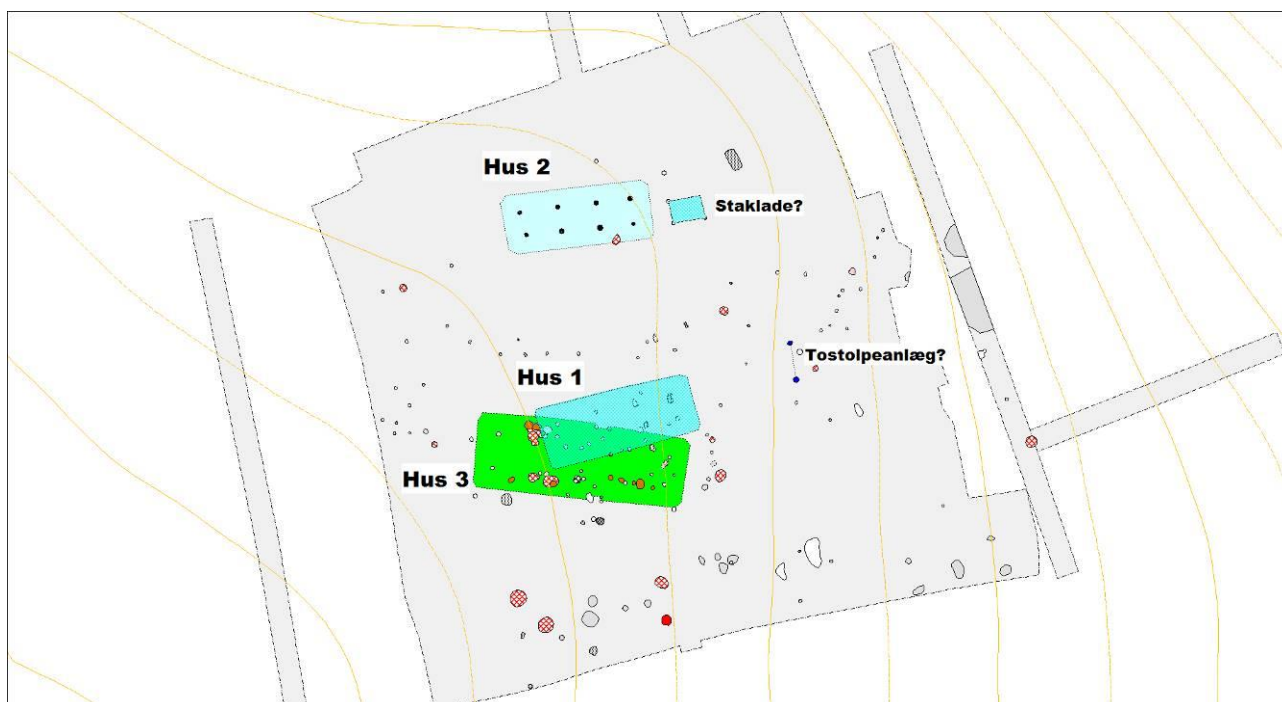
Figur 1. Låstrupbakkens placering og nærliggende arkæologiske lokaliteter ved Låstrup. Cirkel = gravhøj og/eller gravfund, firkant = boplads og X = enkeltfund. Rød = stenalder, grøn = bronzealder, blå = jernalder og sort eller hvid = udateret. Copyright: Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

Det er derfor ikke mærkeligt, at der ved Låstrup tidligere er registreret en del arkæologiske fund (figur 1). Der er især tale om gravhøje, og i nogle af disse er der fund fra enten yngre stenalder eller fra bronzealderen. Men der er primært tale om fund, der enten er gået tabt eller som blev indleveret til Viborg Museum eller Nationalmuseet for mange år siden. Bortset fra områderne ved Låstrupbakken har museet ikke foretaget arkæologiske undersøgelser ved Låstrup de sidste 15 år. Der er derfor ikke næsten ingen nye arkæologiske fund fra Låstrup.

Udgravningen ved Låstrupbakken II

Selv om Låstrup Skole for længst er nedlagt, er der stadig mange, der spiller fodbold i Låstrup. Der er så mange aktive, at der længe har været brug for en ekstra bane ud over de to, man allerede rådede over. Viborg Kommune bevilgede derfor i 2013 midler til anlæggelse af en ny fodboldbane. Viborg Museum foretog derfor en arkæologisk prøvegravning af det berørte, ret så kuperede areal. Herved fandtes på den højest beliggende del spor efter en boplads med hustomter fra bronzealderen og umiddelbart forud for selve anlægsarbejdet blev denne boplads udgravet i foråret 2014.

Ved udgravningen fandtes spor efter tre langhuse og formodentlig også efter nogle mindre træbyggede konstruktioner (figur 2).

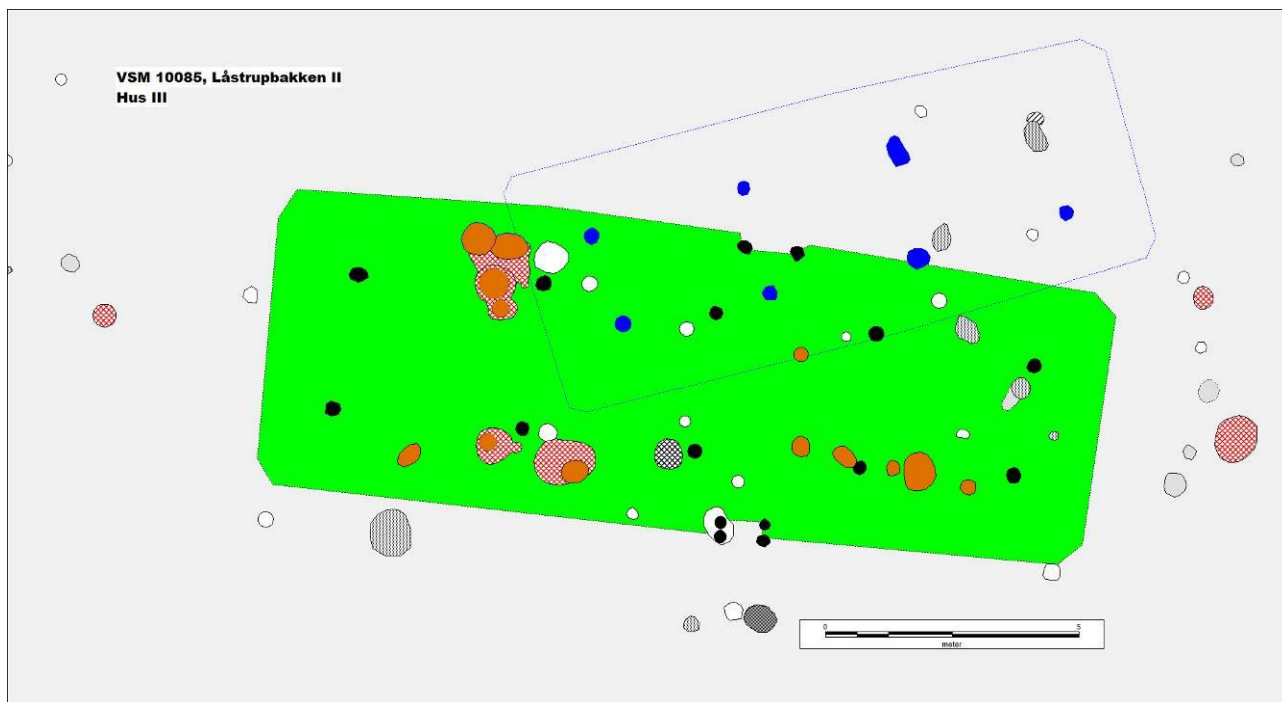

Figur 2. Låstrupbakken II. Udgravningsfeltet med tre treskibede langhuse, en formodet staklade og et muligt to-stolpeanlæg. **Grøn** = yngre bronzealder. **Blå** = tidlig jernalder?

Tærsekehuset?

Den største hustomt - hus 3 - er i dette tilfælde også den mest interessante. Huset i sig selv er for så vidt ikke usædvanligt, da der er tale om et treskibet hus med modstillede indgange i langsiderne (figur 3). Vestdelen har været større end østdelen, men selv om det ikke er det normale, så er det dog ikke sjældent. Huset har været omkring 16,5 m langt og med en bredde på 5,5-6,0 m, smallest længst mod øst.

Inden for husets vægforløb er fundet spor efter mange gruber og der er tale om to forskellige typer. I vestdelen fandtes både ved nordsiden og ved sydsiden flere ild-/koge gruber eller jordovne, som de også kaldes. I bunden af dem findes et lag trækul, så der har uden tvivl været ild i dem. Direkte i og oven på dette lag finder vi ildskørnede/ildsprængte sten og derfor formodes det, at ilden har været brugt til at opvarme stenene, og at man derefter har brugt gruberne ikke bare til opvarmning, men også til madlavning. Det er heller ikke usædvanligt, at finde den slags gruber i hustomter fra især ældre bronzealder.

Figur 3. Låstrupbakken II. Hus III (grøn) og placering af hus I (blå). Hus III's stolpehuller er sorte, ild-/kogegruber er rødskraverede, gruber med rødbrun aske er brune. Rester af gl. muldlag er mørkegrå.

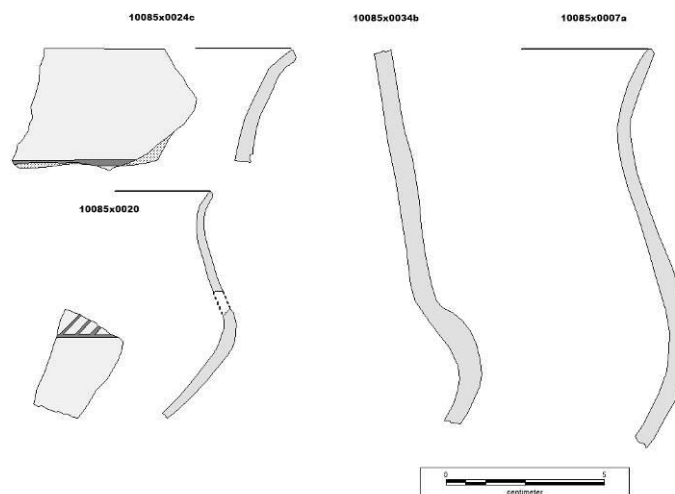
Men vi fandt også mange andre gruber inde i huset, og det er disse gruber, der gør fundet anderledes end næsten alle andre hustomter fra bronzealderen. Gruberne havde alle samme ensartede brune/rødbrune askeholdige fyld, og de fandtes dels i en række langs husets sydside, dels oven i ild-/kogegruberne ved husets nordside i vestdelen. I gruberne med den brune/rødbrune aske var der ingen spor efter ild eller anden aktivitet i bunden, sådan som det var tilfældet med ild-/kogegruberne (figur 4-5). Disse gruber må derfor have været brugt til noget helt andet, og spørgsmålet ved udgravningen var, hvad gruberne havde været brugt til. Derfor blev der udtaget en række jordprøver fra ikke alene disse gruber, men også fra husets stolpehuller og de andre gruber i huset. Prøverne af de rødbrune lag viste sig at rumme masser af forkullede frø og også lidt forkullede kornkerner. Kornkernerne er fra både byg og hvede, mens frøene især er fra mange forskellige planter så som pileurter, gåsefod, skræpper, star, snerre, hejre, vejbred og græsser. Umiddelbart kunne det se ud til, at der er tale om brændt affald fra en tærskproces, men forekomsten af bl.a. star kan måske indebære, at der også er aske fra tørv i gruberne. Et mere detaljeret indblik kræver dog yderligere analyser. Men det kan stadig undre, at man tilsyneladende har gravet huller inde i huset bare for at fylde aske i. Hvorfor ikke skille sig af med asken udenfor? Det bør nævnes, at lignende askelag fandtes som affaldslag i to store ild-/kogegruber lidt syd for huset, hvorfor de to gruber formodes at være fra samme tid som huset.

Figur 4. Låstrupbakken II. Grube med brun/rødbrun aske gravet ned i ældre ild-/koge-grube med sort askelag i bunden. Til venstre afrenset før udgravning, til højre i snit efter at den ene halvdel er bortgravet.

Under alle omstændigheder står vi her over for et hus, der måske har skiftet funktion i løbet af dets levetid. Ild-/koge-gruberne ser alle ud til at være ældre end de overlejrende gruber med den rødbrune aske. Det er derfor en tese, at ild-/koge-gruberne i husets vestende er etableret og brugt i husets første tid, mens gruberne med den rødbrune fyld er fra en senere del af husets levetid. Er huset endt med at være et 'tærskarhus', hvor man har brugt affaldet fra tærskningen på husets ildsted og derefter skaffet sig af med asken i gruber inde i huset?

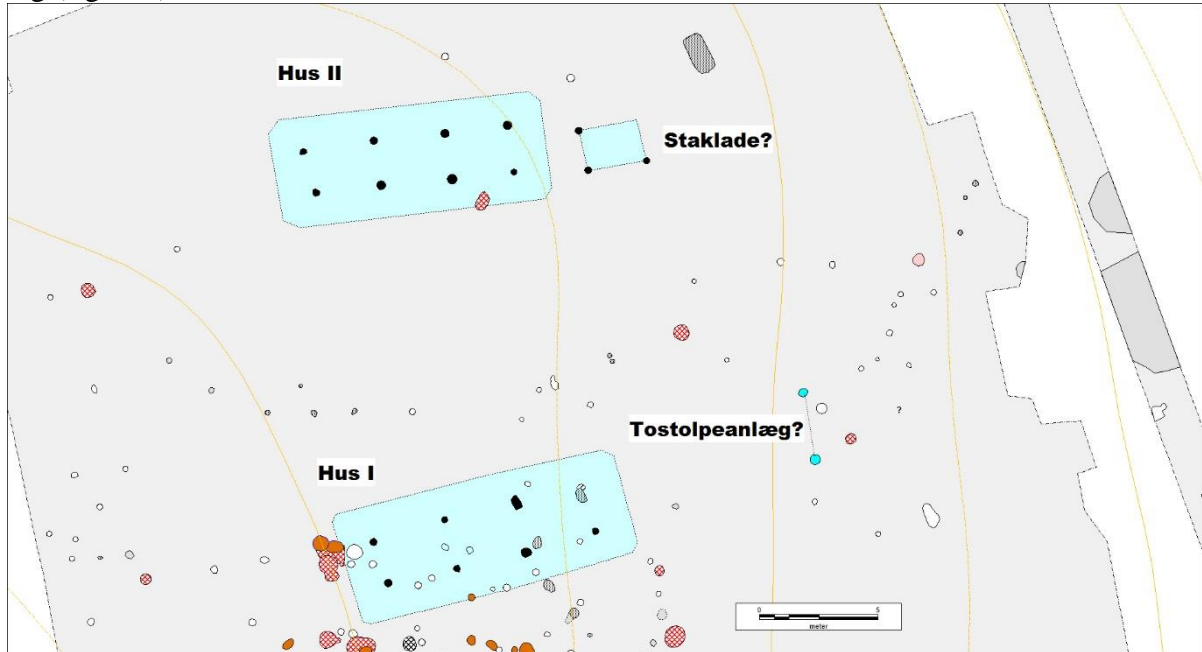
Der blev fundet en del lerkarskår i de til huset knyttede gruber med rødbrun aske og også i enkelte af stolpehullerne (figur 5). Ud fra disse fund blev det umiddelbart foreslået, at huset var fra tidlig yngre bronzealder, omend ild-/koge-gruberne i husets vestdel og måske også hustypen kunne antyde en lidt ældre datering. Det var derfor med spænding, at vi fik foretaget tre C14-dateringer af kornkerner fra husets tagstolpehuller. Resultaterne af de tre dateringer svarede faktisk til vores formodning, og på den baggrund er det nu rimeligt sikkert, at huset er anlagt sent i ældre eller evt. tidligt i yngre bronzealder. Huset har i hvert fald været i brug i den første del af yngre bronzealder. I årstal har huset formodentlig stået på stedet i en del af tidsrummet fra ca. 1200 til ca. 850 f.Kr. Hvor lang tid huset har stået på stedet er svært at angive, men 35-50 år er et bud.

Figur 5. Låstrupbakken II. Dele af lerkar fra hus III (tv. og i midten) og fra hus I (th.).

Jernalderhuse

De to andre langhuse, der har ligget i det undersøgte område (figur 2), var dårligt bevarede. Faktisk fandt vi kun spor efter de stolpehuller, hvori har stået de stolper, der har båret husets tag (figur 6.)

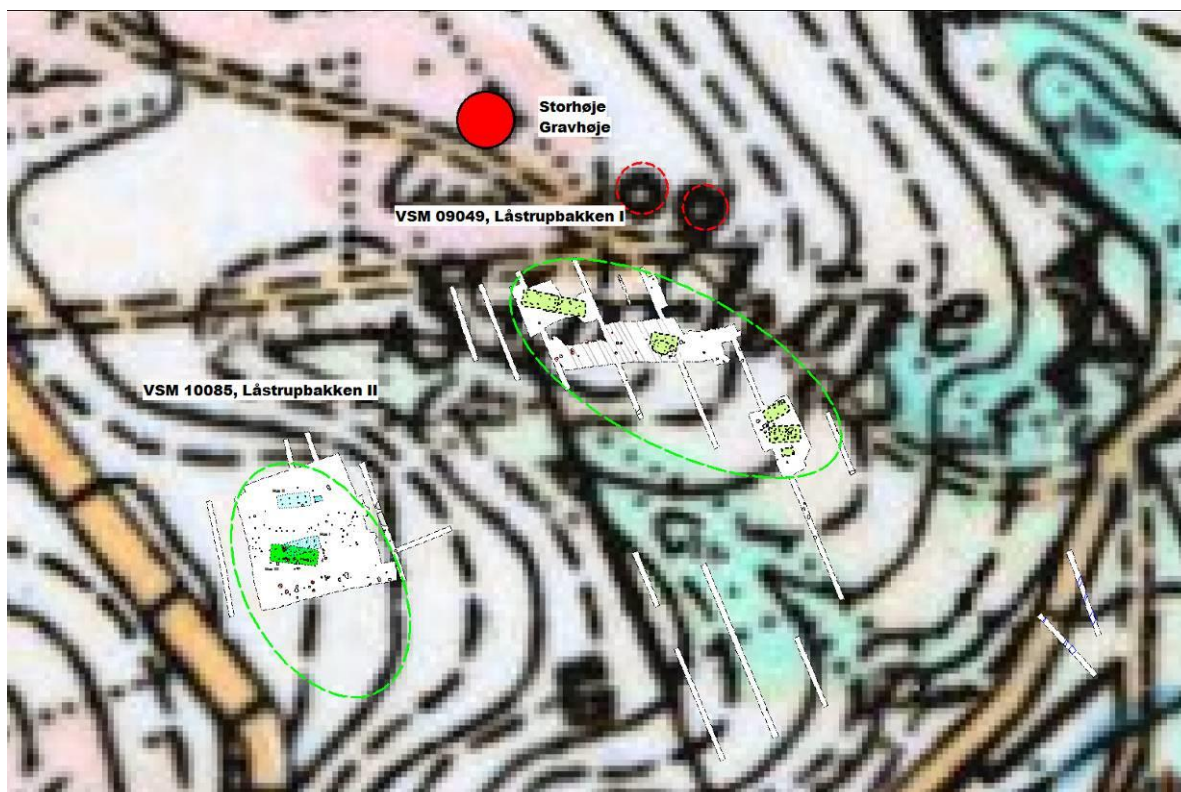
Figur 6. Låstrupbakken II. Hustomter og andre anlæg fra tidlig ældre jernalder?

Husenes størrelse var svære at bestemme, da der hverken blev fundet spor efter vægforløb eller indgange. Formodentlig har de været mellem 50-60 m² store. På baggrund af enkelte fund af lerkarskår (figur 5 th.) og én C14-datering er det foreslået, at i hvert fald hus I er fra den tidligste jernalder og måske fra tidsrummet mellem 550-450 f.Kr. Også hus II kan være fra samme tid, ligesom det kan være tilfældet med den formodede staklade og det mulige tostolpeanlæg. Disse anlæg har nogenlunde samme orientering, men det er svært at afgøre, om der er tale om samtidige anlæg i form af én gård med to langhuse, eller tale om to gårde med hvert sit langhus, eller tale om to faser af én gård.

Set i relation til det ældre hus III synes der at være over 300 år mellem at hus III og husene I/II var i brug. Men om det er et udtryk for, at man er flyttet helt væk fra området ved vi ikke. Lige syd for det undersøgte område er terrænforholdene ideelle til bosættelse, ja måske har denne ikke undersøgte del af næsset været mere attraktiv, fordi man her har kunnet se ud over ådalen. Det er derfor i mine øjne nærliggende at tro, at der lige syd for det undersøgte område ligger flere hustomter, men det er måske tvivlsomt, om det kan fylde det tidsmæssige hul mellem de udgravede hustomter.

Bosættelserne på/ved Låstrupbakken

De nye fund på Låstrupbakken II skal ses i sammenhæng med de fund af hustomter, der i 2006 blev gjort på Låstrupbakken I, som det kan ses i Viborg Museums kulturhistoriske rapport nr. 57. Hustomterne på de to nær hinanden beliggende næs formodes at være fra samme tidsrum, altså slutningen af ældre bronzealder til tidlig ældre jernalder (ca. 1100 til 400 f.Kr.). Der kan derfor være tale om huse fra to nabogårde, men da dateringerne af især husene fra Låstrupbakken I er meget upræcise, kan det ikke udelukkes, at der kun er huse fra en enkelt gård, der er flyttet frem og tilbage mellem de to områder.

Figur 6. Låstrupbakken I og II. Oversigt over bosættelsesområderne med hustomter og de nærliggende gravhøje kaldet "Storhøje".

Hvor blev dem der boede på Låstrupbakken begravet? Det mest nærliggende er at forestille sig, at for dem, der boede på Låstrupbakken I, var det i eller ved en af de tre gravhøje "Storhøje" beliggende lige nord for bebyggelsen, man begravede de døde. I forhold til Låstrupbakken ligger disse høje længere væk, men det er dog stadig de nærmest beliggende høje vi kender.

Vi har oplysninger om fund fra de tre "Storhøje", der kan støtte denne formodning. De fleste oplysninger har vi om den nordvestligste af højene, der i dag er den eneste, der er delvist bevaret og fredet. I 1892 blev den af D. Bruun beskrevet på følgende vis: "Høj, 10 Fod høj, 53 Fod i Diameter. Temmelig ødelagt. Havde oprindeligt en Kreds af Sten om Foden. Større Gravning i Top. - Sydøstre Side er bortført; derved er blottet Indgangen til et Gravkammer, fra hvilket der har ført en Gang ud i sydøstlig Retning. Denne er nu bortført og sløjftet. Ligesom selve Kamret er en Del ramponeret. Dets Længderetning er i Nordost-Sydvest. Bredden i Nordvest-Sydost er en 6 Fod. Andre Maal kunde ikke Tages, da Kamret tildels var fyldt med nedstyrtet Jord. Sidestenenes Antal har været mindst 6. Kamret staar paa Bunden af Højen og omtrent midt under Toppen. Omkring Kamret har der været pakket med Koltringer

og ildskørnet Flint. Det samme var Tilfældet ved Randstenene ved [ulæseligt] Side. Over den oprindelige Stenaldershøj er den i Broncealderen paaført ny Fyld, hvorved Højen er bleven dækket saa høj som Tidligere, saa den har beholdt det oprindelige Tværmaal.

I Kamret vides ikke at være fundet andet end Spidsen af et Flintspyd. Desuden er uden for Kamret i den udkastede Jordfyld fundet et smukt Sten[ulæseligt] (i Vib. Olds. Sml.).

I Toppen af Højen over Kamrets Dæksten fandtes en Dynge Sten; blandt disse fandtes 1 Broncekniv. Om der var brændte Ben, erindres ikke.”

På baggrund af disse oplysninger er der ingen tvivl om, at der allerede i en tidlig del af bondestenalderen i den såkaldte tragtbægerkultur blev anlagt en jættestue på stedet. Det fremgår også, at jættestuen var tømt, og at der i den udkastede jord fandtes en stengenstand, der skulle være givet til Viborg Oldsags Samling, som Viborg Museum nogle gange blev kaldt på den tid. Vi har forsøgt at finde frem til denne smukke genstand, og der er faktisk et fund, der kunne passe på beskrivelsen. I 1862 får museet ni oldsager fra sognefoged Chr. Mikkelsen i Låstrup (se side 14) og en eller flere af dem skulle være fundet i ”Laastrup i en Høi.” Blandt genstandene var en ”En sleben Stenkile med nyhugget Æg. 10" lang 3 1/4" bred”, men det meget ærgerlige er, at denne økse er bortkommet eller ikke længere kan identificeres i museets samling. Ud fra beskrivelsen kan der næsten kun være tale om en ca. 26-27 cm lang tyndnakket, sleben flintøkse. En så lang sleben økse ville med rimelighed kunne betegnes som ”smuk”, og da sådanne økser også er fra tragtbægerkulturen, ville det ikke være et overraskende, hvis den var fundet i højen.

Men i relation til bopladserne på Låstrupbakken I og II er det jo fund fra bronzealderen, der er relevante. Derfor er det fundet af en ”Broncekniv”, der her er det interessante. En ”Broncekniv” kan dække over både en enægget bronzekniv eller en bronzeragekniv. Vi har selvfølgelig forsøgt at finde ud af, om denne genstand skulle være kommet til Oldsagssamlingen i Viborg. Museet har i 1865 fået to rageknive fra sognefoged Chr. Mikkelsen, men der er desværre ingen oplysninger om, hvor i/ved Låstrup de er fundet. I 1892 indkom endnu en ragekniv, der var fundet ”... i en Høi ved Laastrup ...”, men der er også her usikkerhed om, hvilken høj fundet stammer fra. Derfor må vi stille os til tåls med oplysningen om fundet af en bronzekniv i den vestligste af ”Storhøje”, da det i det mindste viser, at der er foretaget mindst en begravelse i denne høj i bronzealderen.

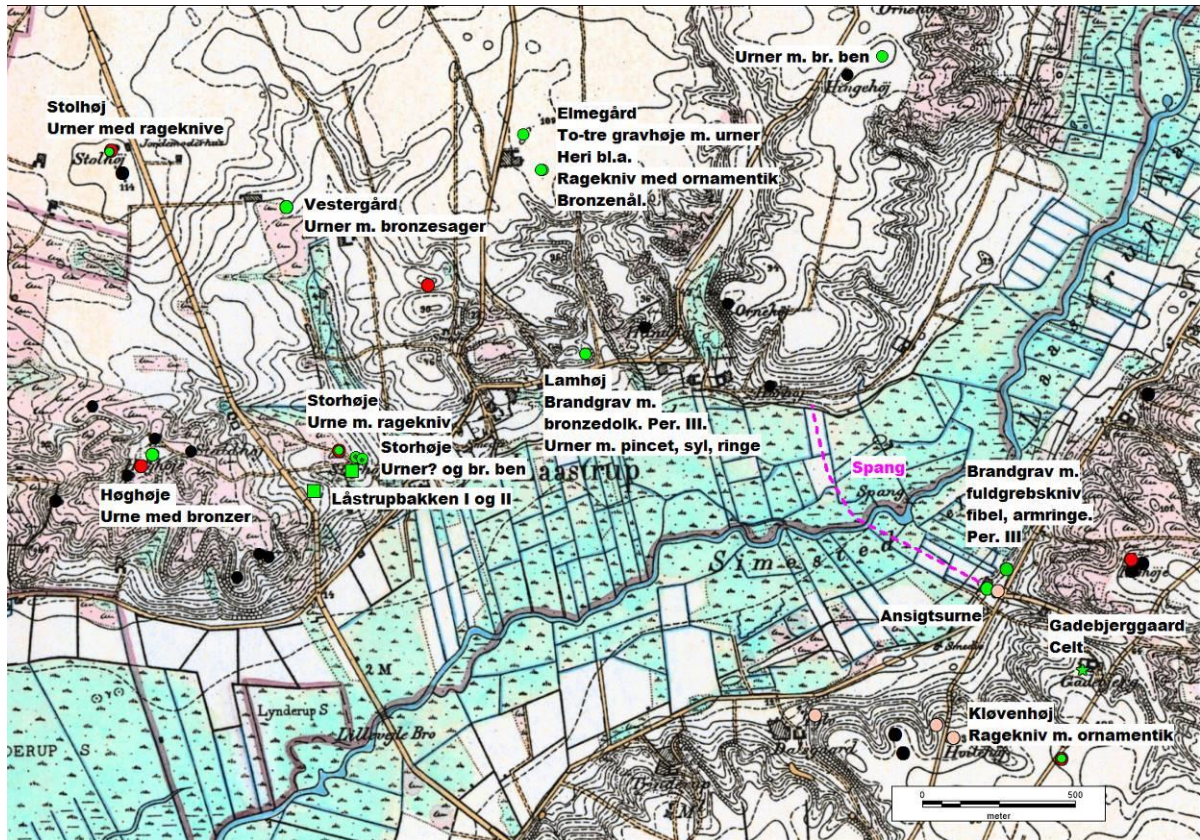
Hvad angår de andre to ”Storhøje” blev det i 1892 noteret: ”... fuldstændig sløjfede. Der er opløjet og fundet mange Skaar af Lerkar samt brændte Ben paa de Steder, hvor Højene have ligget.” Efter alt at dømme har der i højene været nedsat (mange?) urner med brændte ben, og der er derfor sandsynligvis tale om urnegrave fra yngre bronzealder. Det tyder på, at i hvert fald nogle af dem, der har boet på Låstrupbakken I, og evt. også dem, der har boet på Låstrupbakken II, er blevet brændt og begravet i urner i de nærliggende ”Storhøje”.

Figur 7. Høghhøje, Låstrup. Urne hvori fundet ragekniv og pincet.

Andre spændende fund ved Låstrup

I den kulturhistoriske rapport vedrørende Låstrupbakken I præsenterede vi en del af de gravfund, der er gjort i nærheden af Låstrup. Siden da har museet foretaget en gennemgang af betydelige dele af museets samling i forbindelse med den digitale registrering, der nu er offentlig tilgængelig på hjemmesiden ”*Museernes Samlinger*”. Ved denne gennemgang, og med lidt detektivarbejde i både museets og Nationalmuseets arkiver, er der både dukket nye fund og nye oplysninger op. Derfor har vi nu både justeret vores oversigt over fundene og udvidet området lidt. Nu omfatter det knap 40 km², og inkluderer en mindre del af Skals sogn (figur 7).

Figur 7. Låstrup-egnen. Boplads (grøn firkant), gravfund (grøn cirkel), depotfund (grøn stjerne) fra bronzealder per. III-VI (ca. 1300-550 f.Kr.) samt høje fra stenalderen (rød cirkel) og udaterede høje (sort cirkel). Med lilla stiptet linje er angivet et muligt overgangssted med spang over Simsted Å.

Inden for dette område, som her kaldes ”Låstrup-egnen”, er det stadig kun på Låstrupbakken I og II, at vi har fundet hustomter og dermed sikre spor efter bosættelse i de her relevante dele af bronzealderen, der omfatter tidsrummet fra ca. 1300 til 550 f.Kr. Fra andre undersøgelser ved vi, at der i dette tidsrum findes ca. én boplads for hver km². På ”Låstrup-egnen” er det dog måske lidt højt sat, for der er jo meget omfattende engarealer på begge side af Simsted Å, og engene har ikke været egnede til bosættelse. På den anden side har de omfattende engområder måske muliggjort en tættere bebyggelse på de ’tørre’ områder på begge sider af ådalen. Men vi tror stadig, at vi på ”Låstrup-egnen” stadig mangler at finde over 20 boplads!

Inden for Låstrup-egnen har vi kendskab til betydeligt flere gravfund fra ca. 1300 til 550 f.Kr. Således har vi oplysninger om gravfund fra 13 gravhøje (figur 7). Fundene er ret jævnt spredt ud over hele egnen, dog er der ingen fund fra de højest beliggende dele nord for Låstrup,

dvs. de dele, der ligger længst væk fra Simested Å. I bygherrerapporten for Låstrupbakken I blev gravfund fra Høghøje, Stolhøj og Elmegård fremlagt. Men der er mange andre gravfund og nogle af dem påkalder sig særlig interesse. Det gælder bl.a. to desværre dårligt bevarede rageknive, der pga. af deres udsmykning kan knyttes til bronzealderens kosmologi. Lad os se nærmere på disse fund.

Den første ragekniv stammer fra en gravhøj (se Fund og Fortidsminder 130908-53) beliggende ved Elmegård ca. 1,2 km fra bopladserne på Låstrupbakken (figur 8). Vi troede indtil 2015, at ragekniven var forsvundet, men ved hjælp af en skitsetegning lavet af D. Bruun, da han i 1892 registrerede fortidsminder i Låstrup sogn, er det nu lykkedes at identificere ragekniven i Viborg Museums samling. På ragekniven kan anes, at den har været ornamenteret, og det er denne ornamentik, der gør den spændende.

Figur 8. Elmegård? Ragekniv (VSM 03797x3797) med dårligt bevaret ornamentik i form af en skibsaftbildning. Stævnfiguren anes yderst tv.

Allerede da den i 1892 blev indleveret til museet blev det bemærket, at den var ornamenteret og Bruun beskrev ornamentikken som "... *utydelige Ornamentter som et Skib(?)*". Vi har nu kigget lidt nøjere på ragekniven, og så vidt det kan ses er der på spidsdelen en slyngt figur, der angiver stævnen på et skib. Det er ikke sikkert, at vi kan se alle elementer af den oprindelige ornamentik, men under alle omstændigheder er udsmykningen af ragekniven givetvis inspireret af datidens forestillingsverden eller kosmologi, som vi kalder det. I henhold til tolkningen af denne er der tale om en skibsaftbildning, hvor skibet sejler til venstre og i så fald er der tale om et 'natskib' (Kaul ???).

Ragekniven blev i 1892 indleveret til Viborg Museum, og det blev angivet, at den var fundet "... *paa Sognefoged Chr. Mikkelsens Mark i en Høi ved Laastrup, Laastrup S. ...*". Derfor kan vi nu henføre ragekniven til en gravhøj beliggende tæt ved gården Elmegård beliggende ca. 1,2 km fra Låstrupbakken. Afstanden mellem bopladserne på Låstrupbakken I og II og dette gravfund er dog så stor, at det næppe er en person fra bopladserne ved Låstrupbakken, der er begravet i højen ved Elmegård.

Den anden ragekniv formodes at være fundet i gravhøjen "Klovnhøj" (se Fund og Fortidsminder 130911-31) i Skals sogn. Den indføres i museets protokol/samling samtidig med den foregående ragekniv. Men om dette fund er desværre kun anført, at "*Den er f. i en Urne, 6' inde i 'Klovnhøi' i (ikke anført)*". Der er to høje ved Viborg, der hedder "Klovnhøj", og længere mod nord i Vesthimmerland er der yderligere fire høje med dette navn. Når vi henført fundet til højen ved Skals skyldes det, at Bruun omtaler et fund af en ragekniv i denne høj, og det er derfor rimeligt at antage, at den som den foregående er indkommet i forbindelse med Bruuns herredsberedning, der i året 1892 også omfattede Skals sogn.

Ragekniven er desværre ikke ret godt bevaret, idet kun en del af bladet er tilbage (figur 9). Men der er ingen tvivl om, at den har været rigt ornamenteret, idet der udover to hestehoveder ses en S-formet figur samt dele af en anden ubestemt figur. Langs ryggen anes en linje og det er nærliggende at antage, at der på ragekniven har været en skibsafbildning. Faktisk kunne hestehovederne meget vel være stævnfigurer. Da figurerne til højre er mere komplekse end figuren til venstre kunne vi videre antage, at dette skib har sejlet til højre og dermed er et dag-skib.

Figur 9. Ragekniv (VSM 03799x3799) med dårligt bevaret ornamentik.

”Klovnhøj” eller ”Kløvenhøj”, som højen også er i forhold til bopladserne ved Låstrupbakkerne beliggende på den anden side af Simested ådal. Derfor er det næsten sikkert, at den der fik den fine ragekniv med sig i yngre bronzealder ca. 1100-700 f.Kr. ikke har boet på Låstrupbakken.

Endnu et fund, der måske rummer symboler med relation til bronzealderens kosmologi, kan være fra Låstrup-egnen. Dette fund blev i 1865 indleveret af sognefoged Chr. Mikkelsen. Der er tale om en pincet, der har svajet side og bredt, udsvungne læber (figur 10). Pincetten er langs siderne ornamenteret med linjebånd, der ved læberne svinger ind i buer, og denne form minder om lignende afbildninger af stævne til skibsafbildninger. Dertil kommer en noget bortslidt ornamentik på midten, hvor der svagt anes dele af en figur med koncentriske cirkler (hvis de er lukkede) og stråler omkring og her kan måske være tale om et solsymbol. Desværre ved vi ikke, hvor pincetten er fundet, men da den indkom fra sognefogeden er det rimeligt at antage, at den er fundet ved eller nær Låstrup. Det er måske den pincet, der skulle være fundet i gravhøjen Lamhøj (130908-51), men det kan også være en anden pincet, der blev indleveret ved samme lejlighed. Hvis pincetten skulle være fra Lamhøj, er der kun ca. 900 m hen til bopladserne på Låstrupbakken.

Figur 10. Pincet (VSM 00576x576) fundet ved Låstrup, evt. i Lamhøj.

Bronzegenstande med motiver fra bronzealderens kosmologi er generelt ret sjældne, men på Viborg-egnen er de nu ikke helt ualmindelige. Vi har oplysninger om fund af 25-30 bronzer (især rageknive) med bl.a. skibsafbildninger. Noget af det vi i øjeblikket forsøger at finde ud af er, hvem der ejede sådanne genstande. Når man tager deres sjældenhed i betragtning, synes det rimeligt at antage, at det ikke var enhver beskåret at eje en sådan genstand. Formodentlig var det personer (især mænd) med en vis status, der ejede dem og fik dem med i graven. Men var det personer med tilknytning til den religiøse sfære, der ejede genstande med motiver fra kosmologien? Eller var det områdets ledere med eller uden tilknytning til udøvelsen af religionen? Eller skal vi forestille os noget helt andet? Til at besvare sådanne spørgsmål ville vi gerne vide, hvordan de huse så ud, som de der ejede sådanne genstande boede i. Og her hjælper fundene af hustomter fra Låstrupbakken os formodentlig ikke. Som ovenfor nævnt er der ca. 900 m fra Lamhøj, og ca. 1,3 km fra hus III på Låstrupbakken II til den gravhøj ved Elmegård, hvor ragekniven med de formodede skibsafbildninger er fundet. Det er ganske simpelt for stor en afstand til at kunne hævde en direkte sammenhæng.

Udgravningerne på Låstrupbakken I og II har vist, at der i et måske ca. 600 år langt tidsrum fra ca. 1100-500 f.Kr. har været en gård eller to placeret på kanten af højdedraget lige oven for Simested Ådalen. Men de fundne bosættelsesspor fra denne tid udgør givetvis kun en yderst begrænset del af alle de bosættelser, der har været ved og lige omkring Låstrup. De ret talrige gravfund fra yngre bronzealder i og omkring Låstrup viser således, at der ikke alene har været mange andre steder, man har boet, men viser også, at der på nogle af de ukendte bopladser kan have boet folk med en højere status end det har været tilfældet på Låstrupbakken. Men indtil videre er der foretaget så begrænsede arkæologiske undersøgelser ved Låstrup, at vi kan stille flere spørgsmål, end vi kan give svar.

Tak til Viborg Kommune for det gode samarbejde i forbindelse med udgravningen.

Sognefoged Chr. Mikkelsen, Laastrup

Christian Mikkelsen var i en årrække sognefoged i Låstrup. Vi har fundet ud af, at han boede på den gård, der i dag hedder Elmegård og er beliggende ca. 1 km nord for Låstrup. Han var født i 1820 i Volling vest for Skive, og ved folketællingen i 1860 kan det ses, at han var ”gaardmand” og boede i Låstrup. I 1864 blev han enkemand, og på dette tidspunkt var han blevet sognefoged. Ved folketællingen i 1870 var han blevet gift igen og var stadig sognefoged, og det var han også ved folketællingen i 1880. D. Bruun har i sin herredsberejsning (se nedenfor) i 1892 angivet, at han fik oplysninger fra Christian Mikkelsen, der nu var tidligere sognefoged.

Christian Mikkelsen er ikke alene vigtig, fordi han i 1892 gav oplysninger til Bruun om mange fund og fortidsminder. Han er også vigtig, fordi han mellem 1862 og 1865 indleverede mere end 25 oldsager til det, der dengang bl.a. blev kaldt ”*Oldsagssamlingen i Viborg*”. Nogle af de første oldsager han indleverede kommer fra hans hjemegn ved Volling/Ramsing vest for Skive. Men resten er formodentlig fra Låstrup sogn, og de fleste er nok fundet ved hans gård eller i hvert fald tæt ved Låstrup.

D. Bruun

D. Bruun er yderst vigtig for vores viden om fund og fortidsminder i Låstrup sogn. På vegne af Nationalmuseet foretog han i 1886-1892 såkaldte ”Herredsberejsninger” især nord og vest for Viborg. Han drog i dette tidsrum fra sogn til sogn for at registrere gravhøje og fund gjort i disse gravhøje samt andre fund gjort i sognene.

Relevant litteratur

Jørgen Jensen: Danmarks Oldtid – Bronzealder 2000-500. København

Diverse oplysninger:

Viborg Museums j. nr.:	VSM 10085
Lokalitet:	Låstrupbakken II
Sogn, herred og amt:	Låstrup, Nørlyng, Viborg
Fund og Fortidsminder:	130908-103
Kulturarvsstyrelsens j. nr.:	2008-7.24.02/VSM-0042
Bygherre:	Viborg Kommune
Areal:	Ca. 0,5 ha.
Deltagere i udgravningen:	Martin Mikkelsen (daglig leder og beretningspligtig) Anders M. Bjerggaard Mathias Broch Kamilla. F. Terkildsen Mikkel Kiildsen Inga Merkyte samt stud. fra Københavns Universitet
Entreprenør:	Skals Murer- og Entreprenørforretning

Dokumentationsmaterialet bestående af beretning, tegninger, fund, fotos m.v. opbevares på Viborg Museum, Hjultorvet 4, 8800 Viborg.

Undersøgelserne er betalt af bygherren, Viborg Kommune.

Om bygherrerapporter

Når der er foretaget en arkæologisk udgravning, der er helt eller delvist finansieret af en privat eller offentlig bygherre, skal der udarbejdes en særskilt rapport til bygherren. Bygherrerapporten skal være almindeligt tilgængelig, præsentere udgravningens resultater og sætte dem i sammenhæng med det omgivende landskabs kulturhistorie.¹

Viborg Museum har besluttet at udgive museets bygherrerapporter i en fortløbende serie. Ældre numre kan købes for 20 kr. (medmindre andet er anført) ved henvendelse til museet.

Liste over Viborg Museums bygherrerapporter

1. Båndruplund – en boplads fra bronzealder og tidlig jernalder. Martin Mikkelsen. 2004.
2. Nordentofte, Skals – en boplads fra sen yngre stenalder, bronzealder og tidlig jernalder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2004.
3. Brobakken – en samlingsplads fra bronzealder og en gravplads fra ældre jernalder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2004.
4. Lynderup SV – et aktivitetsområde fra sen yngre stenalder og bronzealder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2006.
5. Teglværksvej – en boplads fra ældre bronzealder. Martin Mikkelsen. 2005.
6. Klejtrup Syd – en boplads fra sen yngre stenalder / tidlig ældre bronzealder. Marianne Høyem Andreasen. 2005.
7. Krogen, Aidt. Gravplads, huse, kirke og agersystemer fra jernalder og middelalder. Njal J. Geertz og Astrid Skou Hansen. 2012.
8. Højvangen, Ørum. Kamilla Fiedler Terkildsen og Martin Mikkelsen. Under udarbejdelse.
9. Stenshede – en gravhøj og andre fund fra yngre stenalder. Sanne Boddum og Martin Mikkelsen. 2006
10. Ørum Sportsplads – et aktivitetsområde fra ældre jernalder. Mikael H. Nielsen. 2005
11. Sundstrup Øst – en boplads fra yngre stenalder. Mikkel Kielsen. 2006.
12. Ettrupvej, Fjelsø – to aktivitetsområder fra bronzealder eller jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen. 2006.
13. Løvel Syd - bebyggelsesspor fra yngre bronzealder og ældre germansk jernalder. Malene R. Beck & Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2006.
14. Skaldehøj og Arildsvej - to bopladser fra førromersk jernalder. Mikkel Kielsen. Under udarbejdelse.
15. Liseborg- et forsvarsværk fra tidlig førromersk jernalder. Dorthe Kaldal Mikkelsen 2009.
16. Lindum syd – langhus fra middelalderen. Jesper Hjerminde. 2006.
17. Søhuset, Viborg - på kanten af middelalderbyen. Marianne Greve Iversen. 2006.
18. Formyre SØ - hustomt og grave fra sen ældre bronzealder - fladmarksgravpladser fra tidlig jernalder. Martin Mikkelsen. 2009.
19. Tindbækvej 25 - Gravhøj fra enkeltgravskultur. Martin Mikkelsen og Mikkel Kielsen. 2007.
20. Langmosegård - en boplads fra yngre bronzealder. Martin Mikkelsen. 2007.
21. Løgstrup SØ - en boplads fra yngre jernalder - aktivitetsspor fra yngre bronzealder. Sanne Boddum, Mikkel Kielsen & Mikael H. Nielsen. 2007.
22. Viborg Vestermark - Bopladser fra bronzealderen. og Martin Mikkelsen. Under udarbejdelse.
23. Ridder Munks Vej - En gravplads m.m. fra stenalder, bronzealder og jernalder. Sanne Boddum og Martin Mikkelsen. 2007
24. Rødding SV - bebyggelse fra yngre bronzealder og ældre førromersk jernalder. Mikkel Kielsen. 2009.
25. Randrup Mølle – et langhus med forsænket østende fra yngre stenalder. Sidsel Wåhlin og Martin Mikkelsen. 2008.
26. Spangsdal II og Gl. Asmild. Gårdsanlæg fra Middelalder og nyere tid. Mette Klingenberg og Lars Agersnap Larsen. 2010.
27. Bjerring Hede - bopladser og gravplads fra ældre jernalder . Asger V. Amundsen, Tobias Danborg Torfing og Martin Mikkelsen 2012.
28. Liseborg Høje - boplads fra yngre bronzealder - begravelse i vognfading fra vikingetid. Elin Vanting & Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
29. Stenshede Syd - Gravhøj fra enkeltgravskultur - bopladser fra yngre bronzealder og ældre jernalder. Claus Sørensen og Martin Mikkelsen. 2009.
30. Hjortdalgård - en boplads fra ældre jernalder. Claus Frederik Sørensen og Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009
31. Sønder Mose - en bebyggelse fra ældre bronzealder. Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
32. Rådmandshus – bebyggelse fra yngre vikingetid og ældre middelalder på Viborg Vestermark. Mikkel Kielsen. 2009.
33. Højlund Spangsdal I – landsby fra yngre jernalder. Sanne Boddum. 2009.
34. Rugballegård – brandgrave og boplads fra førromersk jernalder. Martin Mikkelsen. 2009.

¹ Kulturarvsstyrelsen: Retningslinjer for udformning af rapport til bygherre/anlægsmyndighed

35. Kokær Høj – bebyggelse fra jernalder. Mikkel Kiildsen. 2009.
36. Birgittelyst – boplads og aktivitetsområde fra yngre bronzealder og førromersk jernalder samt vejforløb fra historisk tid. Jakob Westermann og Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
37. Ørum Industrivej – boplads fra yngre bronzealder og førromersk jernalder. Elin Vanting. 2009.
38. Mølgård, Resen – boplads fra førromersk jernalder. Martin Mikkelsen, Mikkel Kiildsen, Kamilla F. Terkildsen. 2009.
39. Iller – en bebyggelse fra yngre jernalder. Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
40. Toftumvej, Mønsted. Jættestuetomt fra yngre stenalder samt boplads fra romersk jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen. 2009.
41. Hulbækvej 31 – boplads og grave fra ældre jernalder. Martin Mikkelsen. 2009.
42. Hørup – bebyggelsesspor fra ældre og yngre jernalder. Mikkel Kiildsen & Dorthe Kaldal Mikkelsen. 2009.
43. Tindbæk Hestehave – en boplads fra yngre stenalder samt en boplads og en urnegrav fra yngre jernalder. Sanne Boddum. 2010.
44. Møllegård, Klejtrup – boplads fra sen yngre stenalder og bronzealder. Sanne Boddum. 2010.
45. Neder Hallum, Ravnstrup – bebyggelse og aktivitetsspor fra germansk jernalder og vikingetid. Mette Klingenberg. 2010.
46. Løgstrup Nord – bebyggelse fra yngre stenalder til førromersk jernalder. Mikkel Kiildsen. 2010.
47. Haugårdvej 17 – en bebyggelse fra yngre bronzealder. Lars Agersnap Larsen. 2010.
48. Ørndrup Vest – aktivitetsspor fra yngre stenalder og bebyggelse fra yngre bronzealder og ældre jernalder. Sanne Boddum. 2010.
49. Skals Nord – en bebyggelse fra yngre bronzealder og/eller tidlig førromersk jernalder. Lars Agersnap Larsen. 2010.
50. Hestdalvej, Viborg Vestermark – bebyggelse fra yngre vikingetid og ældre middelalder. Mikkel Kiildsen. 2011.
51. Hjarbækvej – en lille samlingsplads fra yngre bronzealder. Lars Agersnap Larsen. 2011.
52. Tapdrup Vest – bebyggelse og aktivitetsområde fra ældre jernalder samt overpløjet gravhøj fra yngre stenalder. Mikkel Kiildsen 2011.
53. Troelstrup – bebyggelse fra ældre jernalder. Mikkel Kiildsen 2011.
54. Duehøj Syd – boplads og begravelser fra bronzealderen. Martin Mikkelsen 2011.
55. Toftum – boplads fra ældre jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen
56. Hvolris Skovbakke, Hvolris Jernalderlandsby. Martin Mikkelsen
57. Låstrup Bakken – boplads fra yngre bronzealder. Bente Grundvad, Sidsel Wåhlin, Kamilla Fiedler Terkildsen og Martin Mikkelsen.
58. Kragssøgård - boplads fra yngre bronzealder. Martin Mikkelsen 2011.
59. Liseborg Høje II - Små treskibede huse fra y. stenalder. Kamilla Fiedler Terkildsen og Martin Mikkelsen 2011.
60. Korsbakken og Havhus - bebyggelse fra yngre romersk - ældre germansk jernalder Bente Grundvad Nielsen og Kamilla Fiedler Terkildsen 2011.
61. Domdalsgård - gravplads fra ældre romersk jernalder, - landsby fra ældre og yngre germansk jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen og Sanne Boddum. 2011.
62. Bygdalgård – bebyggelse fra yngre stenalder til slutningen af bronzealderen. Mikkel Kiildsen & Sidsel Wåhlin 2012.
63. Kærgård, Daugbjerg. En landsby med tekstilproduktion fra yngre jernalder. Mette Klingenberg og Kamilla Fiedler Terkildsen. 2012.
64. Spangsdal II – Boplads fra yngre bronzealder og/eller ældre jernalder. Sanne Boddum. 2012.
65. Abildal. En boplads fra sen yngre stenalder, samt brandgrave fra yngre bronzealder. Lars Agersnap Larsen. 2012.
66. Mammen Søndervang – bebyggelse og aktivitetsområde fra yngre bronzealder. Mikkel Kiildsen. 2012.
67. Kvorning 9a – boplads fra yngre bronzealder – gravplads og bebyggelse fra yngre romersk jernalder. Sanne Boddum 2012.
68. Hulbæltet ved Liseborg - nye resultater. Astrid Skou Hansen 2012.
69. Selli Ager, Aidt. En urnegrav med ringgrøft fra sen førromersk jernalder og en gravplads fra ældre vikingetid. Marianne Greve Iversen, Martin Mikkelsen og Astrid Skou Hansen 2012.
70. Aalestrup. - To bebyggelser fra førromersk jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen 2012.
71. Rishøjen - bebyggelse fra yngre stenalder og bebyggelse og gravplads fra yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder samt tre grave i én, måske fra yngre jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen 2012.
72. Begravelse og kirkegårdshegn fra Sct. Mathias kirkegård i Viborg. Jesper Hjerminde 2012.
73. Asmild Klostervej. Bebyggelse fra yngre bronzealder og ældre middelalder. Lars Agersnap Larsen 2013.
74. Nederhede. Aktivitetsområde fra yngre stenalder. Kamilla Fiedler Terkildsen 2013.
75. Spangsbjerg. Bebyggelse og skattefund fra yngre jernalder. Astrid Skou Hansen 2014.
76. Linjemarkologi på et Naturgasprojekt. Martin Mikkelsen 2014
77. Vammen - bebyggelse fra vikingetid/tidlig middelalder. Lotte Bach Christensen 2014

78. Spangsdal II - Flere faser af et gårdsanlæg i Gl. Asmild fra middelalder/renæssance frem til 1800-tallet. Lars Agersnap Larsen
79. Hulager – bebyggelse fra ældre bronzealder. Casper Sørensen 2014.
80. Arkæologi i lange linjer. 92 km arkæologi · 73 fortællinger · 5.000 års historie 2015
81. Stanghedevej 13 – bebyggelse fra yngre jernalder. Mikkel Kiildsen 2015
82. Asmild Mark SV. Bebyggelse fra Bronzealderen. Casper Sørensen 2015
83. Vestre Skivevej, Kopperup – Bebyggelse fra yngre jernalder. Ida Westh Hansen 2015
84. Gullev-Bøgeskov. Bopladsfund fra stenalder, bronzealder og jernalder. Martin Mikkelsen 2016
85. Sct. Ibs Gade 41, Viborg. En stenkælder. Rikke Isler 2016
86. Låstrupbakken II – en boplads fra yngre bronzealder og tidlig ældre jernalder. Martin Mikkelsen 2016

